

sub quo qualitercumque vivere sinebantur, effugerent, si Chananæorum enses in proprios iugulos per torporis⁽¹⁾ incuriam provocarent. Excutiamus ergo, fratres charissimi, degenerem marcidæ dissolutionis inertiam, qui per fortitudinem strenuè dimicandi pervenire volumus ad coronam. Parati simus semper irruentes vitiorum cuneos, ac frementes bestias de agro nostri cordisejicere, nullumque eis in ea, quæ nostri juris sunt, permittamus locum perversæ dominationis habere. Non videant nos inimici nostri, quod absit, enerviter cedere, ne mox sibimet applaudentes de nostris valeant recessibus exultare. Invictum namque militiæ nostræ ducem habemus, cui fiducialiter dicimus: «Judica, Domine, nocentes me, » expugna impugnantes me; apprehende arma et scutum, » et exurge in adiutorium mihi¹. » Felix spiritualis ille bellator, qui talem sequitur in prælio ducem, qui talem meretur habere suæ congressionis auctorem, qui et præsumenti præbet audaciam, et pugnantem victoriam, et victorem vehit ad coronam. Quin potius ipse est militantibus donativum, emeritis municipium, triumphantibus præmium sempiternum, ipse Deus benedictus in sæcula.

¹ Psal. xxxiv, 1, 2.

(1) Cod. corporis.

LIBER

De Pugna vitiorum.

Hic tractatus, qui ad eundem scriptorem pertinere videtur ac præcedens, et ejus esse complementum, legitur in eodem cod. ix, Plut. xvii dextr., Bibl. Sanctæ Crucis Florentiæ, fol. 135 b. Non sine voluptate percurreret illum, qui voluerit. Quæsivi eum, sive apud sanctum Augustinum, sive alibi, nec inveni.

SYNOPSIS.

I. Diabolus, præcipue incipientibus insidiatur, cui non cedat Christi miles. II. Tres sunt virtutes, quæ magis eremiticæ vitæ congruunt. III. Vitæ hujus encomium. IV. Ejusdem argumenti continuatio. V. Item. VI. Item. VII. Item.

I. Quisquis (igitur) cellulam cum diabolo dimicaturus ingreditur, et in area spiritualis prælii, ferventis animositate pectoris incitatur, ad hoc totam suæ mentis intentionem dirigat, ut delectationem carnis, vel ad momentum quidem jam ultra non sentiat, sed sibimet simul et mundo mortuus vivat. Ad tolerandas itaque calamitates atque miserias animum præparet, morti se pro Christo devoteat, diversis virtutum telis lumbos mentis accingat, omnia sibimet aspera et dura proponat, ut cum acciderint, non improvidus enerviter concidat, sed omnia æquanimiterferat. Plane sicut fluvius ex sui fontis origine perexiguus oritur, sed processu longioris decliviis rivis hincinde confluentibus dilatatur, sic interior homo nos-

ter in sanctæ conversationis itinere tenuis et velut aridus incipit, paulatim vero per incrementa virtutum, quasi rivis undique concurrentibus convalescit. Quisquis ergo nititur amnis fluente restringere, juxta fontis aditum necesse est satagat obstacula convectare, ut ubi nondum amnis, sed adhuc rivus cernitur, illic obicibus impactis facile reprimatur. Qui ad aulam quoque regiam properare disponit, in ipso quidem expeditionis exordio, cum paucis egreditur, confluentis autem subinde numerus societatis augetur. Quisquis denique huic struit insidias, non procul a domo quoad (1) egrediatur dilatat, ut, necdum constipatus multitudine commeantium, repentinos impetus non evadat. Tunc autem veraciter ad regem nostrum properantes iter incipimus, cum rudes adhuc novique tirones in spiritualis militiæ sacramenta juramus; sed quia nondum spiritualium studiorum agmine circumfundimur, necdum perfectionis virtutibus roboramur, tunc veterator (2) hostis ante ipsum egressionis nostræ vestibulum insidias præparat, ubi versutiæ suæ dolos, ubi malignitatis artes et laqueos, ubi deceptionum machinas, et omnia pestiferæ calliditatis argumenta concinnat, quatenus rivum adhuc tenuem boni operis obstruat, et gradientem, antequam commeantium agmine fulciatur, extinguat. Sed inter has jaculorum crebrescentium grandines, inter istas bellorum ingruentium tempestates, Christi miles non formidine contabescat, non fractus labore deficiat, sed invictæ fidei clypeo præmunitus, quo acriora infestantium luctatorum certamina tolerat, eo certius diutina Dei auxiliantis aspirationi confidat, nec prorsus addubitet, quod si (3) primæ tentationis articulum illæsus evaserit, paulo post roboratus et validus,

(1) Cod. unde. — (2) Id. veterosus. — (3) Id. quasi.

terga vertentibus ac succumbentibus suis adversariis prævalebit. Idcirco nempe insidiator spiritus totum fel suæ nequitiae circa novitios evomit; ideo omne virus artificiosæ et deceptoriae calliditatis effundit, quia non ignorat, quoniam si tunc officium perversi conatûs amiserit, opportunitatem lædendi postmodum non habebit. Imo qui supplantare non potuit, ruinæ postmodum turpiter subjacebit, et qui rudi non prævalet, exercitato succumbet.

II. Notandum autem, quia cum omnibus ad æterna festinantibus universæ virtutes animi sint habendæ, solitariæ vitæ proposito tria sunt, ex cæteris videlicet præcipue congrua, et spirituali præ cæteris observatione tenenda: quies scilicet, silentium, atque jejunium (1). Cætera siquidem instrumenta justitiæ in sola plerumque devotione vel habitu, istæ autem in exercitio debent familiari quadam sedulitate versari. Sicut enim sacerdotis est proprium sacrificiis offerendis insistere, doctoris prædicare, ita nihilominus eremitæ officium est in jejunio silentioque quiescere. Unde non frustra repetitur ab antiquis vitæ hujus institutoribus dictum: «Sede in cella tua, et retine linguam et ventrem, et salvus eris.» Venter siquidem reprimendus est, ne dum ipse immoderate repletur cibus, cætera quoque membra inficiat vitiis. Lingua vero restringitur, quia indiscipline laxata supernæ gratiæ vigore animam vacuat, et a statu salutiferi vigoris enervat. Verumtamen modus atque discretio in talibus est adhibenda, ne quod indifferenter agitur, velut onus importabile per intolerantiam pusillanimitate deponatur.

III. Sed inter hæc libet de singularis vitæ meritis paucaperringere, et quid de tantæ virtutis culmine sentiam

(1) Cod. male et cætera siquidem.

laudando bonum (1) eremiticæ vitæ potius quam disputando breviter intimare. Solitaria sane vita cœlestis doctrinæ schola est, ac divinarum artium disciplina. Illic Deus est, a quo (2) discitur via, qua (3) tenditur atque ad summæ veritatis notitiam pervenitur. Eremus nempe est paradisi deliciarum, ubi tanquam redolentium species pigmentorum, vel rutilacei flores aromatum, sic et fragrantia spirant odora virtutum. Ibi siquidem rosæ charitatis igneo rubore flammescunt, ibi lilia castitatis niveo decore candescunt, cum quibus etiam humilitatis violæ, dum imis contentæ sunt, nullis flatibus impelluntur. Ibi myrrha perfectæ mortificationis exundat, et thus assiduæ orationis indeficenter emanat. Et cur singula quæque commemorem, quandoquidem omnia illic sanctarum virtutum germina diversis venusta coloribus rutilant, et perpetuæ viriditatis gratia incomparabiliter vernant. O eremus sanctarum mentium delectatio, et intimi gustus inexhausta dulcedo; caminus ille chaldaicus, ubi sancti pueri furentis incendii vires orationibus reprimunt, et ardore fidei crepantium circa se flammarum globos extinguunt, ubi scilicet et vincula exuruntur, et ardorem membra non sentiunt, quia et peccata solvuntur, et in hymnum divinæ laudis anima provocatur dicens: «Dirupisti, Domine, vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis¹!» Tu fornax, ubi superni regis vasa formantur, et ad perpetuum nitorem, malleo poenitentiae percussa, atque lima salutiferæ correptionis erasa perveniunt; in qua nimirum aboleta (4) animæ rubigo consumitur, et scabiei (5) peccatorum scoriam deponuntur. Vasa siquidem figuli probat fornax, et eremi-

¹ Psal. cxv, 17.

(1) Cod. *laudande laus.* — (2) Id. *quo.* — (3) Id. *vita quo.* — (4) Id. *aboleta.* — (5) Id. *scabiem.*

tam jugis cellæ tentatio. Cella negotiatorum cœlestium apotheca, in qua videlicet illarum mercium summa reconditur, quibus terræ viventium possessio comparatur! Felix commercium, ubi terrenis cœlestia, transitoriis mutantur æterna! Felices, inquam, nundinæ, ubi vernalis æterna vita proponitur, ad quam emendam, etsi minimum quid, solum sufficit quod habetur; ubi levis afflictio carnis emit cœleste convivium, et exigua lacrymæ risum pariunt sempiternum; possessio terrena distrahitur, et ad æternæ hæreditatis patrimonium pervenitur! O cella, spiritualis exercitii mirabilis officina, in qua certe humana anima Creatoris sui in se restaurat imaginem, et ad suæ redit originis puritatem; ubi sensus obtusi ad subtilitatem sui acuminis redeunt, et vitiosa natura ad azyma sinceritatis reparatur. Tu das ut jejuniis videantur ora pallentia, et mens divinæ gratiæ sit pinguedine saginata; tu das ut homo mundo Deum corde conspiciat, qui suis obvolutus tenebris, et se ipsum prius ignorabat. Tu hominem ad suum facis redire principium, et de exilii dejectione ad antiquam dignitatis revocas celsitudinem. Tu facis ut homo in mentis arce constitutus, cuncta a se (1) videat terrena defluere, semetipsum quoque in ipsa rerum labentium prospiciat decursione transire.

IV. O cella, sacræ militiæ tabernaculum, procinctus triumphatoris exercitus, castra Dei, turris David, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex te, omnis armatura fortium! Tu campus divini prælii, spiritualis arena certaminis, Angelorum spectaculum, palestra fortiter dimicantium luctatorum, ubi spiritus cum carne congregitur, et fortis ab infirmitate superatur.

(1) Cod. *se.*

Tu vallum in expeditione currentium, tu munitio fortium, tu præsidium cedere nescientium bellatorum. Fremat hostium circumfusa barbaries, accedant cum (1) phalaricis, missilia jaculentur, vibrantium gladiatorum sylva densescat; qui vitæ sunt eremiticæ, lorica fidei præmuniti, sub imperatoris sui invicta protectione tripudiant, et de hostium suorum certa jam dejectione triumphant. Quibus nimirum dicitur: « Dominus pugnabit pro vobis, » et vos tacebitis¹; » vel si unus est: « Noli, inquit, timere; plures enim nobiscum sunt, quam cum illis². » O eremus, mors vitiorum, ac procul dubio fomes et vita virtutum! Te lex attollit, te prophetia miratur, et quicumque ad perfectionis cumulatum pervenerunt, tuum novere præconium. Porro tibi Moyses debet legis bis acceptæ decalogum; per te Elias agnovit Domini pertransseuntis excursus; per te Eliseus duplicem magistri sortitus est spiritum; et quid amplius dicam, quandoquidem Salvator mundi in ipso redemptionis humanæ primordio præconem suum tui (2) accolam fecit, quatenus sub ipsa jam sæculi venientis aurora, ex te lucifer veritatis erumperet, post quem (3) plenus sol veniens mundi caliginem splendoris sui radiis illustraret? Tu scala Jacob, quæ homines vehis ad cælum, et Angelos ad humanum deponis auxilium. Tu via aurea, quæ homines reducis ad patriam; tu stadium, quod bene currentes provehis ad coronam. O vita eremitica, balneum animarum, mors criminum, purgatorium sordidorum. Tu mentium secreta purificas, squalores scelerum diluis, atque ad angelicæ nitorem munditiæ pervenire animas facis. Cella nempe est conciliabulum Dei, et hominum compitum in carne

¹ Exod. xiv, 14. — ² 4 Reg. vi, 16.

(1) Cod. absque ullo latinitatis colore *vine*. — (2) Cod. male *cui*. — (3) Id. *postquam*.

degentium et spirituum supernorum. Illic siquidem superni cives ad colloquia humana conveniunt, ubi non tam linguæ carnis verba componunt, quam (1) sine vocis strepitu facunda mentium arcana patescunt. Cella denique conscia est secreti consilii, quod habet cum hominibus Deus. Quam pulchra rerum species, cum frater in cella constitutus nocturnas peragit psalmodias, et quasi pro divinis castris militares custodit (2) excubias! Contemplatur in cælo cursus siderum, decurrit (3) etiam per os ejus ordo psalmodiarum; et sicut præcedentes ac subsequentes stellæ ad diem suas vicissitudines alternando perveniunt, ita psalmi ex ore ejus tanquam ex quodam oriente procedunt, et ad suum finem paulatim velut parili cum sideribus æquatione (4) decurrunt. Iste suæ servitutis exhibet ministerium, illæ delegatum sibi exequentur officium. Iste psallendo intrinsecus ad lucem tendit inaccessibleem, illæ sibi invicem succedendo ejus exterioribus oculis visibilem reparant diem, et dum utraque ad suum finem diverso itinere properant, servo Dei quodammodo et ipsa elementa subserviando concordant. Cella denique testis est, quanto divini amoris igne cor ferveat, et utrum perfectæ devotionis instantia quis Dei faciem quærat. Novit cum mens hominis cœlestis gratiæ rore perfunditur, et per compunctionis fletum lacrymarum inundantium imbribus irrigatur; ubi, etsi ex carneis oculis lacrymæ non erumpunt, ipsa tamen amaritudo cordis a lacrymarum fructibus non elongat; quia quod ex ramo exteri oris arenti (5) non colligitur, in ipsa humidi cordis virenti semper radice servatur. Sufficit enim, si mens sit flebilis, etiamsi jugiter flere non possit. Cella est ergas-

(1) Cod. *quæ*. — (2) Id. *custodiunt*. — (3) Id. *decursum*. — (4) Id. *quatione*. — (5) Id. absque sensu *accidentia*, quod opinando corrigere tentavimus.

terium, ubi pretiosi lapides poliuntur, quatenus in structura templi postmodum sine ullo cudentis mallei sonitu disponantur.

V. Ocella, Dominicæ sepulturæ propemodum æmula, quæ in peccato mortuos suscipis, et per afflatum sancti Spiritus Deo reviviscere facis! Tu es ab hujus vitæ turbida vexatione sepulcrum, sed cœlestis vitæ pandis introitum. Te portum tranquillitatis inveniunt, qui naufragium mundani fluctus evadunt. Te potentis medici conclavem decernunt, qui vulnerati in prælio hostiles manus effugiunt. Mox enim ut tui culminis umbræ perfecto corde succeditur (1), omnis sauciatae animæ livor, omnis certe interioris hominis plaga curatur. Te Jeremias aspexerat, cum dicebat: « Bonum est, inquit, præstolari » cum silentio salutare Domini; bonum est viro cum portaverit jugum ab adolescentia sua; sedebit solitarius et tacebit, quia levavit se super se¹. » Habitatōr etenim tuus se elevat super se, quia dum esuriens anima a terrenarum se rerum obtutibus erigit, et in divinæ se contemplationis arce suspendit, a mundi se actionibus segregat, atque se in altum cœlestis desiderii pennis librat. Cum illum qui est super omnia conspiceret satagit, semetipsum quoque homo cum reliqua mundanæ vallis dejectione transcendit.

VI. O cella, spirituale prorsus habitaculum, quæ de superbis humiles, de gulosis sobrios, de crudelibus pios, de iracundis mites, de odiosis reddis in superna charitate ferventes! Tu otiosæ linguæ frenum, tu luxuriosis renibus nitidæ castitatis adhibes cingulum. Tu facis ut leves quique ad gravitatem redeant, ut jocosī scurrilitatibus parcant, ut vaniloqui se sub districta silentii censura

¹ Thren. III, 26-28.

(1) Cod. succenditur.

constringant. Tu jejuniorum ac vigiliarum victrix; tu patientiæ custos; tu purissimæ simplicitatis magistra, ac omnino fraudulentæ et (1) duplicitatis ignara. Tu facis ut vagos quosque Christi catena coërceat; ut indisciplinati moribus a sua se pravitate compescant. Tu nosti homines ad perfectionis culmen evehere, atque ad consummatae sanctitatis fastigium sublimare. Tu facis ut homo sit hilaris atque jucundus, ac nulla a semetipso morum sit inæqualitate diversus. Tu hominem facis lapidem quadrum, construendis videlicet cœlestis Jerusalem incenibus aptum; qui nimirum non ex levitate morum se versatilem præbeat, sed fixus semper in sanctæ religionis gravitate persistat. Tu homines a semetipsis (2) extraneos reddis, et vasa vitiorum florere virtutibus facis. Tu « Nigra, sed formosa, sicut tabernaculum Cedar, » sicut pellis Salomonis¹. » Tu lavacrum tonsarum², tu sicut piscina in Hesebon³. Oculi tui sicut columbæ super rivos aquarum quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluentia plenissima. Tu namque es speculum animarum, ubi se mens humana perspicaciter intuens, quod minus est impleat, quod superfluum respuat, quod obliquum est dirigat, quod deforme componat. Tu nuptialis es thalamus, in quo sancti Spiritus arrha tribuitur et cœlesti sponso felix anima federatur. Recti diligunt te, et qui te fugiunt veritatis luce privati, quo gressus ponere debeant, non agnoscunt. « Adhæreat lingua mea faucibus » meis, si non meminero tui, si non proposuero te in principio lætitiæ meæ⁴. » Illud etiam de te cum eodem Propheta alacri libet voce cantare: « Hæc requies mea » in sæculum sæculi; hîc habitabo quoniam elegi eam⁵.

¹ Cant. I, 4. — ² Id. IV, 2. — ³ Id. VII, 4. — ⁴ Psal. CXXXVI, 6. — ⁵ Id. CXXXI, 14.

(1) Deest et in cod. — (2) Id. pessime a semetipsos.